

Strömsunds kommun
kommun@stromsund.se

2023-06-22
Dnr SI 2022:583

Beslut

efter kvalitetsgranskning av skolor i kommuner
med låg utbildningsnivå vid Fjällsjöskolan i
Strömsunds kommun

Inledning

Skolinspektionen har med stöd i 26 kap. 19–20 § skollagen (2010:800) genomfört en tematisk kvalitetsgranskning avseende med vilken kvalitet Fjällsjöskolan arbetar för att genom undervisning och studie- och yrkesvägledning stärka elevernas tillit till den egna förmågan, ge dem möjlighet till utveckling och en bred bild av möjliga studie- och yrkesval. Granskningen omfattar årkurserna 7–9 vid den aktuella skolan.

Skolinspektionen gör bedömningar i förhållande till de kvalitetskriterier som myndigheten satt upp inom det granskade området. Skolinspektionen bedömer verksamhetens kvalitet i tre nivåer, utifrån om kvalitetskriterierna uppfylls i hög utsträckning, i flera delar eller i låg utsträckning. Om en skola bedöms uppfylla kvalitetskriterierna i låg utsträckning eller i flera delar anger Skolinspektionen i normalfallet att utvecklingsarbeten behöver inledas och visar på vilka punkter. Skolinspektionen begär därefter en skriftlig redovisning av huvudmannen som visar vilka förbättringsåtgärder skolan vidtagit. Granskningens författningsstöd återfinns i bilaga 2.

Mer information om kvalitetsgranskningen finns på Skolinspektionens hemsida: [Skolor i kommuner med låg utbildningsnivå \(skolinspektionen.se\)](https://skolinspektionen.se).

Beslut:

Skolinspektionens bedömningar

Skolinspektionen bedömer att framtagna kvalitetskriterier uppfylls vid Fjällsjöskolan i följande utsträckning:

Bedömningsområde 1: En undervisning som präglas av tillit till elevernas förmåga och stimulerar dem att utvecklas så långt som möjligt

Skolinspektionen bedömer att lärarna utformar en undervisning som *i flera delar* präglas av tillit till elevernas förmåga och stimulerar dem att utvecklas så långt som möjligt.

Bedömningsområde 2: Förutsättningar för en undervisning som förmedlar tillit till elevernas förmåga och ger dem möjlighet att utvecklas så långt som möjligt

Skolinspektionen bedömer att rektorn *i hög utsträckning* skapar förutsättningar för en undervisning som förmedlar tillit till elevernas förmåga och ger dem möjlighet att utvecklas så långt som möjligt.

Bedömningsområde 3: Inslag i undervisningen som syftar till att vidga elevernas perspektiv på möjliga studie- och yrkesval

Skolinspektionen bedömer att lärarna i *hög utsträckning* integrerar inslag i undervisningen som syftar till att vidga elevernas perspektiv på möjliga studie- och yrkesval.

Bedömningsområde 4: Förutsättningar för ett arbete som syftar till att vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval

Skolinspektionen bedömer att rektorn i *hög utsträckning* skapar förutsättningar för ett arbete som syftar till att vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval.

Identifierat utvecklingsområde

Ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande del:

- Lärarna behöver utveckla arbete med att ge eleverna lärarstöd, så att alla elever får den hjälp de behöver för att komma vidare i sitt lärande. Vissa lärare behöver också utveckla undervisningen så att eleverna upplever undervisningen som stimulerande.

Uppföljning

Huvudmannen ska senast den **18 december 2022** redovisa till Skolinspektionen vilka förbättringsåtgärder som vidtagits utifrån det identifierade utvecklingsområdet och resultatet av dessa åtgärder. Som stöd för redovisningen bör bifogad mall användas.

Redogörelsen skickas via e-post, till skolinspektionen.umea@skolinspektionen.se. Hänvisa till Skolinspektionens diarienummer för granskningen (dnr SI 2022:583) i de handlingar som sänds in.

Skolinspektionens bedömningar

Nedan redovisas Skolinspektionens bedömningar för respektive område.

Bedömningsområde 1: En undervisning som präglas av tillit till elevernas förmåga och stimulerar dem att utvecklas så långt som möjligt

Här bedöms i vilken utsträckning undervisningen präglas av tillit till elevernas förmåga och stimulerar dem att utvecklas så långt som möjligt. Skolinspektionen utgår i sin bedömning från följande kvalitetskriterier:

- Lärarna utformar undervisningen utifrån en hög tillit till elevernas förmåga att prestera. Lärarna utformar undervisningen så att alla elever,

utifrån deras kunskapsmässiga nivåer, stimuleras och utmanas att nå så långt som möjligt. Vid behov samverkar lärarna och elevhälsan för att möta och stimulera eleverna utifrån deras kunskapsmässiga nivåer.

- Lärarna stärker elevernas tillit till den egna förmågan genom att ge dem uppmuntran och bekräftelse för sina ansträngningar. Lärarna ger kontinuerlig återkoppling till eleverna om hur de ligger till just nu och om hur de kan arbeta för att utvecklas ännu mer. Lärarna ser till att eleverna får uppleva att de gör framsteg och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att lärarna utformar en undervisning som i *flera delar* präglas av tillit till elevernas förmåga och stimulerar dem att utvecklas så långt som möjligt.

Skolinspektionens granskning visar att lärarna delvis ger eleverna stimulans utifrån elevernas kunskapsmässiga nivåer. Lärarna visar genom tilltal och bemötande att de har höga förväntningar på eleverna. De flesta av lärarna utformar sin undervisning så eleverna stimuleras och utmanas utifrån sin nivå, men eleverna uppfattar undervisningen i vissa ämnen som enahanda och tråkig. Lärarna ger eleverna i viss uträkning lärarstöd för att de ska komma vidare i sitt lärande, men det finns vissa elever som anser att de får för lite hjälp i vissa ämnen. Vidare framkommer att lärarna vid behov samverkar med elevhälsan för att stimulera eleverna utifrån deras olika kunskapsmässiga nivåer.

Skolinspektionens granskning visar vidare att lärarna ger eleverna återkoppling och uppmuntran. Lärarna låter eleverna få träning i att själva reflektera över och utvärdera sitt lärande. Lärarna ger även eleverna beröm för de framsteg som de gjort. Vidare ger lärarna eleverna återkoppling och anpassar återkopplingen till elevernas behov och kunskapsnivåer. Lärarna försäkrar sig om att eleverna förstår och använder den återkoppling de får.

Skolinspektionen har identifierat ett utvecklingsområde inom bedömningsområdet. Motiveringen till utvecklingsområdet och rekommendation för fortsatt arbete redogörs för under rubriken *Identifierat utvecklingsområde* nedan.

Motivering

Lärarna visar i utformningen av undervisningen att de har hög tillit till elevernas förmåga

Granskningen visar att lärarna visar att de har höga förväntningar på elevernas när de utformar sin undervisning. Av både intervjuer med eleverna och lärarna framkommer att lärarna i flera fall inte nöjer sig när en elev når en viss nivå eller

blir klar med vissa uppgifter, utan fortsätter att vid behov utmana eleven genom mer avancerade uppgifter. Eleverna berättar exempelvis att lärarnas förväntningar är att de ska göra uppgifter och komma med utvecklade svar. Eleverna uppger att lärarna i de flesta ämnena låter dem arbeta med extra uppgifter när de är klara med sina uppgifter. Det kan handla om andra och mer avancerade uppgifter i läroböckerna. Eleverna ger även exempel på ämnen där de kan få olika uppgifter beroende på vilken kunskapsnivå de befinner sig på. Ofta finns det uppgifter på olika svårighetsnivåer som eleverna kan välja bland. I flera av ämnena använder sig lärarna av betygskriterierna för att visa eleverna hur de kan göra för att nå en högre nivå.

Lärarnas höga förväntningar på elevernas förmåga kommer i flera fall till uttryck i lärarnas tilltal och bemötande av eleverna. Flera av lärarna berättar att de försöker tydligt kommunicera syftet undervisningen för eleverna, exempelvis vilka kunskaper som de bedömer i olika undervisningsmoment och vilka förväntningar de har på eleverna samt konkretiserar vad eleverna behöver göra för att nå ett högre betyg. Vidare menar flera av lärarna att det är viktigt att involvera eleverna i sin planering där eleverna får vara delaktiga i vilket ämnesinnehåll som de ska arbeta med och vilka arbetssätt de ska använda. Av elevintervjuerna framkommer att eleverna uppfattar att lärarna i stort sett har samma förväntningar på alla elever. De säger att lärarna vill att eleverna ska göra sitt bästa och allt de kan. Eleverna berättar att de tror att lärarna tror lika mycket på tjejerna som på killarna. Hur långt lärarna tror att de kan nå handlar mer om vilken kunskapsmässig nivå de befinner sig på snarare än om man är tjej eller kille, uppger några elever. Vidare uppger några elever att vissa lärare fokuserar på de elever som vågar tala på lektionerna och ger exempel på att de duktiga eleverna i vissa fall får mer uppmärksamhet. Exempelvis berättar en elev att läraren ibland för en egen diskussion med en elev inför klassen och att alla elever då inte kan hänga med. Av lärarintervjuerna framkommer dock att flera av lärarna är medvetna om att vissa elever har lättare att ta till orda och att de arbetar för att försöka fördela ordet så att olika elever lockas in i samtalet.

Lärarna möter och stimulerar till viss del eleverna utifrån deras kunskapsmässiga nivåer

Granskningen visar att de flesta av lärarna utformar sin undervisning så eleverna stimuleras och utmanas utifrån sin nivå, men eleverna uppfattar undervisningen i vissa ämnen som enahanda och tråkig. Lärarna berättar att de har tillgång till en stor variation av material och läromedel och som de kan anpassa till elevernas respektive nivåer. Vidare har lärarna tillgång till olika hjälpmedel som de anpassar till specifika elever efter en diskussion med aktuell elev. Flera av lärarna berättar att de utformar uppgifter utan tak, som kan utformas utifrån elevernas olika kunskapsnivåer. Av elevintervjuer framgår att eleverna upplever att de uppgifter de får i skolarbetet i stort är anpassade efter deras förmåga och att de erbjuds

”lightböcker”, ljudböcker och förenklade eller utvecklade texter. Eleverna får också möjlighet att sitta ensamma om de behöver. Eleverna uppger dock att de i några enstaka ämnen upplever undervisningen som mindre stimulerande, då de upplever lektionerna som enahanda och långtråkiga. Eleverna säger att de i dessa ämnen mest får arbeta i boken och ta anteckningar från genomgångar.

Vidare framkommer av utredningen flera lärare arbetar aktivt med att muntligt stimulera eleverna. Lärarna berättar om en klass som är särskilt tyst och det endast är ett fåtal elever som frivilligt deltar i diskussioner. Lärarna behöver därför särskilt försöka få eleverna att prata i klassen. En lärare uppger att vissa elever behöver mer muntlig stimulans för att inte bli uttråkade. Till dessa elever kan läraren ställa motfrågor på en högre intellektuell nivå eller utforma mer avancerade uppgifter som kräver mer inslag av analytiskt tänkande. Rektorn, lärarna och specialpedagogen berättar att skolan i några fall arbetat med att mixa elever från olika klasser för elever på olika kunskapsmässiga nivåer ska kunna stimulera varandra i den muntliga delen. Ett annat exempel är där skolan försöker anpassa undervisningen för en elev som har höga kunskaper i ett särskilt språk genom att ge eleven speciallektioner där nivån är mer anpassad efter hans kunskaper.

Lärarna ger eleverna i viss uträkning lärarstöd för att de ska komma vidare i sitt lärande. De flesta elever uppfattar att lärarna gör så gott de kan för att underlätta och förklara på olika sätt för att eleverna ska förstå undervisningens innehåll. Enligt eleverna kan lärarna också pusha eleverna för att de ska komma vidare i undervisningen. Eleverna och lärarna berättar vidare att lärarna ofta går runt i klasserna för att hjälpa de elever som behöver hjälp, eller på andra sätt finns nära till hands då de behöver hjälp. Någon enstaka elev uttrycker dock att hen inte alltid får det stöd eller den tid hen behöver från läraren. Några elever uppger också att lärarna inte brukar stötta de elever som inte frågar och att det är inte så många elever som frågar efter hjälp. Eleverna berättar också att de i vissa specifika ämnen får mindre hjälp. De upplever att undervisningen i dessa ämnen mest är upplagd som traditionell katederundervisning följt av prov och att de därutöver får studera själva hemma på egen hand.

Granskningen visar vidare att lärarna vid behov samverkar med elevhälsan för att stimulera eleverna utifrån deras nivåer. Av intervjuer med rektorn, specialpedagogen och lärarna framkommer att lärarna får stöd av elevhälsan både vad gäller elever som har behov av stöd i form av extra anpassningar och särskilt stöd, men också vad gäller att stimulera elever som har nått längre i sin kunskapsutveckling. Lärarna berättar att de har ett nära samarbete med elevhälsan och att det är lätt för lärarna att kontakta specialpedagogen om de behöver stöd i någon undervisningsnära fråga. Elevhälsan har regelbundna träffar där de går igenom hur eleverna utvecklas och ger råd och förslag till lärarna hur undervisningen kan utformas för att ge bättre stimulans till eleverna utifrån deras olika kunskapsnivåer.

Eleverna får träning i att reflektera över och utvärdera sitt lärande

Granskningen visar att lärarna låter eleverna få träning i att själva reflektera över och utvärdera sitt lärande. Av intervjuer med lärare och elever framkommer att eleverna i flera undervisningsämnen ges möjlighet att själva reflektera över och utvärdera sitt lärande både på individ- och gruppnivå. Lärarna ger exempel på att de ibland genomför utvärderingar som innebär att eleverna får arbeta med frågor om vad de lärt sig och reflektera över det. Ett annat exempel är att eleverna får göra en mindmap innan och efter ett arbetsområde, för att se hur mycket de lärt sig efter avslutat arbetsområde. Eleverna berättar att de i vissa ämnen ibland får tränas i att själva ge varandra feedback.

Eleverna får beröm för de framsteg de gör

Granskningen visar vidare att lärarna ger i flera delar eleverna beröm som handlar om de framsteg som eleverna gör genom övning, ansträngning och goda försök. Av elevintervjuer framkommer dock att flera av eleverna inte upplever att det är så vanligt att lärarna ger dem beröm och att vissa elever upplever att det sker mycket sällan. Enligt flera av de intervjuade lärarna är beröm en viktig del i den löpande återkoppling de ger till eleverna för att de ska utvecklas vidare. Lärarna poängterar vikten av att bekräfta eleverna när de utvecklas och även berömma eleverna för de små framsteg som de gör. Vidare berättar flera av lärarna att de ofta hjälper eleverna för att de ska lyckas med de uppgifter de arbetar med, bland annat genom att lösa uppgifter tillsammans med en elev som gett uttryck för att de inte klarar uppgiften. När de lyckats så ger de eleverna beröm och uppmuntran såsom "ju mer du tränar desto bättre blir du" och "övning ger färdighet". Vissa eleverna ger exempel på att lärarna ibland ger dem beröm muntligt både individuellt och till en hel elevgrupp för sådant som de lyckas bra med i skolarbetet. De kan även få beröm i form av skriftliga kommentarer på genomförda uppgifter, texter som de skrivit och glosförlor. Detta sker dock främst i ämnena svenska och engelska.

Lärarna ger eleverna kontinuerlig återkoppling

Granskningen visar att lärarna ger eleverna återkoppling och anpassar återkopplingen till elevernas behov och kunskapsnivåer. Återkopplingen innehåller också information om hur eleverna kan utvecklas. Flera av lärarna arbetar med en stöttande återkoppling som ges steg-för-steg, där lärarna ger eleverna återkoppling genom att beskriva elevernas styrkor och utvecklingsbehov i relation till specifika uppgifter. Eleverna ger flera exempel på att lärarna i flera olika ämnen ger dem möjlighet att efter att de har fått återkoppling förbättra sina uppgifter och texter under arbetets gång, vilket de uppskattar. En lärare som undervisar i språkämnen berättar att när eleverna arbetar med texter brukar de få respons på flera ställen i texten och få olika typer av feedback, utifrån vilken kunskapsmässig nivå eleverna befinner sig på. En elev som ligger på en lite lägre nivå kan till exempel få

kommentarer om att lägga till ord, medan elever som ligger på en högre nivå kan få kommentarer om att lägga till fraser för att få liv i texten. Eleverna ges på så sätt stöd att förbättra sina texter och får visa att de uppnått sin potential. En annan lärare berättar om en övning i bild som skedde i flera olika steg, från skiss till färgläggning. Under arbetet fick eleverna titta på referensbilder för att utifrån dessa se vad de kunde utveckla och se om de kunde göra något liknande. Läraren är noga med att ge eleverna återkoppling och beröm efter att de uppnått respektive nivå.

Lärarna berättar att de även på andra sätt anpassar återkopplingen till elevernas olika behov. Enligt lärarna föredrar vissa elever antingen skriftlig eller muntlig återkoppling och lärarna försöker ta hänsyn till dessa skillnader. Några lärare berättar att ett naturligt sätt att arbeta är att gå runt bland elever och "checka" hur det går för dem. På så sätt samlar läraren på sig kunskaper om hur det går för eleverna och kan lämna den återkoppling som eleverna behöver för att de ska komma vidare i sitt lärande. Lärarna försöker ge återkoppling genom positiv förstärkning i form av beröm och uppmuntra eleverna att försöka igen och prova på andra sätt. Eleverna berättar också att de får återkoppling på skriftliga uppgifter, prov och muntliga redovisningar. De flesta elever uppger att de får den återkoppling som de behöver för att komma vidare i sitt lärande. Någon elev önskar att eleverna skulle få mer återkoppling från lärarna.

Granskningen visar vidare att lärarna försäkrar sig om att eleverna förstår och använder den återkoppling de får. Lärarna berättar att de hela tiden försöker läsa av eleverna för att se om de förstår den återkoppling de fått, detta kan bland annat ske muntlig i dialoger med eleverna. Några av lärarna berättar att de kan se om eleverna förstått återkopplingen beroende på hur de fortsätter sitt arbete. Detta bekräftas av eleverna som uppger att de uppfattar att lärarna ser om de förstått återkopplingen genom att lärarna ser om de har utvecklat svaren kring en uppgift eller om eleverna presterar annorlunda efter att de fått återkoppling. I flera fall går också lärarna runt och ställer enskilda frågor till eleverna för att se hur de uppfattat saker samt ger dem återkoppling och stöttning. Eleverna uppger också att det förekommer att lärarna i samband med genomgångar frågar om eleverna har förstått uppgiften eller innehållet i en text de läst. Vidare berättar lärarna och eleverna att eleverna får respons på sin kunskapsutveckling via skriftliga omdömen på utvecklingssamtalen varje termin. Där ställer lärarna frågor till eleverna om de har förstått varför de ligger på en viss betygsnivå och om de vet vad som krävs för att de ska förbättra sina betyg ytterligare.

Bedömningsområde 2: Förutsättningar för en undervisning som förmedlar tillit till elevernas förmåga och ger dem möjlighet att utvecklas så långt som möjligt

Här bedöms i vilken utsträckning rektorn skapar förutsättningar för en undervisning som förmedlar tillit till elevernas förmåga och ger dem möjlighet att utvecklas så långt som möjligt. Skolinspektionen utgår i sin bedömning från följande kvalitetskriterier:

- Rektorn är väl insatt i hur skolans lokala kontext¹ kan präglade skolpersonalens, vårdnadshavarnas och elevernas förväntningar och inställning till skolarbete. Rektorn agerar vid behov för att förändra en låg förväntansbild. Rektorn försäkrar sig om att skolans personal förmedlar tillit till elevernas förmåga i syfte att stärka elevernas engagemang för skolarbetet.
- Rektorn ser till att det finns ett skolgemensamt utvecklingsarbete kring elevernas kunskapsutveckling. Efter uppföljningar av elevresultat och skolans arbetsprocesser vidtar rektor vid behov åtgärder för att alla elever ska ges möjlighet att nå så långt som möjligt. Rektorn förmedlar att det är skolans ansvar att se till att eleverna ges förutsättningar att utvecklas så långt som möjligt.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att rektorn i *hög utsträckning* skapar förutsättningar för en undervisning som förmedlar tillit till elevernas förmåga och ger dem möjlighet att utvecklas så långt som möjligt.

Skolinspektionens granskning visar att rektorn verkar för att skapa engagemang för skolarbetet hos personal, vårdnadshavare och elever. Rektorn har en bild av om vilka faktorer som skulle kunna påverka skolpersonalens, vårdnadshavarnas och elevernas inställning till skolarbete negativt. Rektorn motverkar en låg förväntansbild genom att arbeta för ett förtroendefullt samarbete mellan skolan och hemmen och förmedlar till personalen att deras bemötande och förväntningar har betydelse för elevernas engagemang och inställning till skolarbetet. Vidare arbetar rektorn för att lärarna ska utforma undervisningen så att alla elever upplever att lärarna tror på deras förmåga.

Granskningen visar vidare att rektorn skapar förutsättningar för en undervisning som ger eleverna möjlighet att nå så långt som möjligt i sin kunskapsutveckling.

¹ Det omgivande samhället.

Rektorn involverar lärarna och övrig personal i uppföljning och analys av elevernas kunskapsutveckling. Rektorn följer upp elevernas kunskapsresultat samt skolans arbetsprocesser. I analysen av elevernas kunskapsresultat söker rektorn tillsammans med personalen förklaringar till kunskapsresultaten och använder detta för att ta fram utvecklingsåtgärder som gynnar undervisningen.

Motivering

Rektorn har god kännedom om den lokala kontextens betydelse för inställningen till skolarbete

Granskningen visar att rektorn skapar sig en bild av om det finns faktorer som skulle kunna påverka skolpersonalens, vårdnadshavarnas och elevernas inställning till skolarbete negativt. Av intervju med rektorn framgår att rektorn har arbetat på skolan under en lång tid och har god lokalkännedom. I intervju och i den verksamhetsredogörelse som rektorn lämnat till Skolinspektionen framkommer att rektorn har kunskap om de sociala förhållandena som skolans elever kommer ifrån, hur utbildningsnivån, demografin och arbetsmarknaden ser ut på orten och hur dessa förhållanden påverkar skolans verksamhet. Rektorn berättar att det finns vissa elever som har tankar som begränsar dem i hur de tänker om sina framtida val av studier och yrken, till exempel på grund av att de är oroliga för att de behöver flytta hemifrån för att kunna studera det de vill. Under det senaste året har skolan tagit emot relativt många nyinflyttade elever från andra länder, både med europeiskt och arabiskt ursprung. Vidare har skolan tagit emot flera familjer från storstadsområden. Enligt rektorn har vissa av dessa familjer haft sociala bekymmer som har lett till hög skolfrånvaro för eleverna.

Granskningen visar också att rektorn är medveten om att det kan finnas en större osäkerhet kring skola och utbildning hos vårdnadshavare i en kontext där de har en lägre formell utbildningsnivå. Rektorn berättar att hon tar tagit del av forskning som påvisar att föräldrarnas utbildningsbakgrund kan ha betydelse för elevernas skolprestationer. Rektorn berättar att det är få elever på skolan som har föräldrar med eftergymnasial utbildning, och i de fall föräldrarna har eftergymnasial utbildning så handlar det främst om mödrarna. Rektorn berättar att det finns tendenser bland vissa elever att de tycker att man inte behöver studera, tendenser som enligt rektorn i vissa fall kommer från deras vårdnadshavare. Rektorn möter dock sällan något motstånd mot högre utbildning hos vårdnadshavarna. Rektorn berättar att eftersom vissa arbetsplatser som tidigare funnits på orten nu har försvunnit, har vissa vårdnadshavare behövt söka sig utanför hemorten för att få arbete. Detta har gjort att de är mer positivt inställda till att deras barn söker sig till andra orter för studier eller arbete.

Granskningen visar vidare att rektorn är uppmärksam på om det på skolan generellt eller i vissa grupperingar av elever finns tecken på att elevernas inställning och engagemang för skolarbetet påverkas negativt av varandra. Rektorn

uppges i intervju att många elever är positivt inställda till skolan och att det generellt inte finns någon negativ jargong kring skolarbete och höga mål i skolan. Dock finns de enligt rektorn vissa grupper som har en mer positiv drivkraft än andra. Studie- och yrkesvägledaren berättar att det finns lite olika kulturer i olika klasser, där "socialt viktiga" personer kan sätta ideal i en grupp. Det finns till exempel en pluggkultur i de elevgrupper där eleverna vill ha bra betyg. Lärarna berättar att när eleverna börjar närma sig årskurs 9 blir det mer tydligt att eleverna inte bryr sig lika mycket om hur deras kompisar arbetar i skolan.

Rektorn motverkar en låg förväntansbild och försäkrar sig om att skolans personal förmedlar tillit till elevernas förmåga

Granskningen visar att rektorn förmedlar till personalen att deras bemötande och förväntningar har betydelse för elevernas engagemang och inställning till skolarbetet. Rektorn uppges att det flesta av personalen är födda i närområdet och har en medvetenhet om att det kan finnas ett litet motstånd till eftergymnasiala studier hos eleverna. Exempelvis uppges en av lärarna att det är av stor vikt att inte sänka förväntningarna på någon elev grund av att utbildningsbakgrunden hos föräldrarna är låg. Rektorn berättar vidare att personalen är medveten om att skolan behöver ge eleverna mycket uppmuntran och stöd i sin skolgång. Vidare uppges rektorn och lärarna att de sinsemellan pratar om hur yttre faktorer kan påverka skolan negativt. Rektorn brukar också trycka på att det är viktigt att skolan har ett gemensamt förhållningsätt för att signalera att skolan har höga förväntningar på eleverna. De berättar att de under de pedagogiska konferenserna brukar diskutera om något framkommit som kan ha påverkan på skolan och förväntningar på eleverna samt delger varandra goda exempel. Specialpedagogen och studie- och yrkesvägledaren berättar att de pratat mycket i personalgruppen om vad lärarna har för utmaningar. En aspekt som de diskuterat är att det är mycket få föräldrar som har eftergymnasial utbildning och i de fall föräldrarna har eftergymnasial utbildning, är det ofta mödrarna som utbildat sig. De uttrycker även att de pappor som saknar eftergymnasial utbildning i mindre utsträckning stimulerar elever till läsning. Skolan försöker därför arbeta med manliga förebilder och pratar mycket om läsning för att stärka elevernas självkänsla och självförtroende. Vidare uppges rektorn att hon tillsammans med personalen samtalar mycket om var ribban bör ligga för olika elever så att skolan utmanar och stödjer dem tillräckligt mycket.

Granskningen visar vidare att rektorn verkar aktivt för ett förtroendefullt samarbete mellan skolan och hemmen för att påverka inställningen till skolarbete. Rektorn uppges att hen på föräldramöten och vid andra träffar med föräldrar informerar om hur viktigt det är att föräldrar har ett positivt förhållningssätt gentemot skolan och lärandet. Enligt rektorn är det viktigt att föräldrarna har en positiv inställning till skolan även om de inte alltid kan stötta ungdomarna i skolarbetet. Rektorn uppges att skolan vill visa vårdnadshavarna att skolan arbetar

för att stötta eleverna i sin skolgång bland annat genom att anordna läxhjälp. Rektorn anser att samarbetet med föräldrarna generellt fungerar bra. Detta bekräftas av specialpedagogen som berättar att skolan i många år arbetat med att skapa goda relationer med vårdnadshavare och hen anser att vårdnadshavarna på bygden är intresserade och positivt inställda till skolan. Lärarna försöker tillsammans med vårdnadshavarna hitta vägar för att lyfta eleverna och lärarna uppfattar att föräldrarna tycker att det är bra med stödet som skolan kan ge. Lärarna berättar att de lärare som är mentorer sköter en stor del av kontakterna med hemmen. De har en tät kontakt som bland annat handlar om utvecklingssamtal, stöd i form av extra anpassningar och frånvarohantering. I dessa sammanhang informerar lärarna om vikten av skolan och nya kunskaper samt uppmuntrar vårdnadshavarna att inte prata negativt om skolan.

Granskningen visar också att rektorn arbetar för att lärarna ska utforma undervisningen så att alla elever upplever att lärarna tror på deras förmåga. Rektorn uppger att skolan arbetar för att bygga relationer med eleverna och för att bekräfta alla elever, och ser det som en av de viktigaste faktorerna för att stärka elevernas självförtroende. Genom lektionsobservationer undersöker rektorn hur lärarna stöttar, uppmuntrar och ger positiva signaler till eleverna. Hennes uppfattning är att lärarna uppmuntrar eleverna genom positiv och saklig feedback. Vidare berättar rektorn att skolan arbetar med formativa bedömningar, där eleverna inte bedöms förrän de fått göra om tills de känner sig klara och nöjda med sitt arbete.

Rektorn organiserar ett skolgemensamt utvecklingsarbete kring elevernas kunskapsutveckling

Granskningen visar att rektorn involverar lärarna och övrig personal i uppföljning och analys av elevernas kunskapsutveckling. Av intervjuer med lärarna, specialpedagogen, studie- och yrkesvägledaren samt rektorn framkommer att personalen i hög grad involveras i skolans utvecklingsarbete. Rektorn berättar att systematiska kvalitetsarbetet är uppdelat på flera olika områden utifrån ett årshjul. Ett område på hösten handlar om kunskapsnivåer och kunskapsresultat. Arbetslagen utvärderar och analyserar de kunskapsresultat som eleverna uppnått, resultatet av olika insatser samt orsaker till att resultaten ser ut som de gör. Tillsammans diskuterar de även hur de ska gå vidare. Lärarna berättar att de varannan vecka har en pedagogisk konferens där de tar upp skolans utvecklingsarbete utifrån olika teman.

Rektorn följer tillsammans med skolans personal upp elevernas kunskapsresultat och skolans arbetsprocesser

Granskningen visar att rektorn följer upp elevernas kunskapsresultat samt skolans arbetsprocesser och hur de inverkar på elevernas möjligheter att nå så långt som möjligt. Av rektorns utsagor och av den dokumentation som inkommit till Skolinspektionen framkommer att rektorn tillsammans med personalen följer upp

och sammanställer elevernas kunskapsresultat i form av elevernas genomsnittliga meritvärde uppdelat på pojkar och flickor, andelen elever som når gymnasiebehörighet, andelen elever som når de betygsriterier som minst ska uppnås i alla ämnen, elevernas kunskapsnivåer inom och mellan olika ämnen samt resultaten av nationella prov, även i förhållande till satta betyg. Rektorn berättar också att skolan även gör en del andra kartläggningar av elevernas kunskapsutveckling såsom kartläggningar av elevernas färdigheter i läsning och skrivning samt taluppfattningstest i matematik i de årskurser som inte har nationella prov. Specialpedagogen uppger att hen har ett nära samarbete med rektorn när det gäller att följa upp elevernas kunskapsutveckling, exempelvis i samband med att skolan genomför kartläggningar på klass- eller individnivå och kartläggningar för att upptäcka behov av specialanpassningar. Vidare framkommer av intervjuer med lärare, rektorn och specialpedagogen att skolan bland annat följer upp processen kring särskilt stöd, kontakten mellan skolan och hemmen, elevinflytande samt hur undervisningen ser ut vad gäller struktur och tydlighet. Av intervjuer med rektorn och eleverna framgår det att rektorn efterfrågar rektorn elevernas synpunkter och upplevelser av undervisningen och om de får tillräcklig stimulans eller om undervisningen ligger på för låg nivå. Rektorn inhämtar information från eleverna genom att hon deltar på elevrådsträffar, elevenkäter och genom dokumentation av elevernas åsikter som tas fram i samband med utvecklingssamtalen. Rektorn uppger vidare att hon följer upp beslutade utvecklingsinsatser och behov av kompetensutvecklingsinsatser löpande genom enskilda samtal, lektionsbesök och deltagande i de pedagogiska konferenserna.

Rektorn analyserar elevernas kunskapsresultat och skolans arbetsprocesser samt genomför utvecklingsåtgärder

I analysen av elevernas kunskapsresultat söker rektorn tillsammans med personalen förklaringar till kunskapsresultaten och använder detta för att ta fram utvecklingsåtgärder som gynnar undervisningen. Av intervjuer med rektorn och skolans personal framgår att de tillsammans analyserar elevernas kunskapsresultat. De uppger emellertid att det är litet antal elever på skolan och därför svårt att dra några generella slutsatser. Skolan har också under vissa år, i vissa klasser, en hög andel nyinflyttade elever med stor skolfrånvaro i bagaget, vilket vid dessa tillfällen påverkar klassernas genomsnittliga meritvärde i väldigt hög grad. Skolan lägger ner mycket resurser för att dessa elever ska nå målen. Ibland lyckas skolan och de aktuella eleverna lämna skolan med godkända betyg i alla ämnen, trots flera års skolfrånvaro. Även när det gäller spridningen av elevernas resultat mellan de olika betygsstegen A–E så finns en stor variation från år till år och från klass till klass. Vidare framkommer av skolans analyser att elevernas läsförmåga, framför allt när det gäller läshastigheten, har sjunkit under de senaste åren, vilket också påverkar andra ämnen än svenska. Rektorn uppger att de viktigaste utvecklingsområden som skolan arbetar med för tillfället är lektionsstrukturen, förbättring av elevernas läsförmåga samt arbetet med extra anpassningar i klassrummen. Skolans personal

har genom kompetensutveckling utvecklat sina kunskaper inom olika områden i syfte att kunna skapa bättre förutsättningar för elevernas ärande. De har bland annat fått utbildning i "Autism och ADHD i skolan", språkstörningar samt "Lektionsdesign" där vikten av struktur och tydlighet har en framträdande roll. De har även gjort lektionsbesök hos varandra, där de gett varandra positiv feedback och stöttning, för att därefter lyfta goda exempel i kollegiet. Allt detta sammantaget har varit positivt för elevernas kunskapsutveckling, menar lärarna. Lärarna uppger också att rektorn beslutat att alla lärare ska genomgå fortbildning via läslýftet. Det område som skolan främst fokuserar på är genrepdagagogik, vilket finns med som ett förbättringsområde i det systematiska kvalitetsarbetet.

Bedömningsområde 3: Inslag i undervisningen som syftar till att vidga elevernas perspektiv på möjliga studie- och yrkesval

Här bedöms i vilken utsträckning inslag som syftar till att vidga elevernas perspektiv på möjliga studie- och yrkesval integreras i undervisningen. Skolinspektionen utgår i sin bedömning från följande kvalitetskriterium:

- Lärarna förmedlar en positiv syn på skolarbete och betydelsen av skolarbete för elevernas framtida studie- och yrkesval. Lärarna integrerar studie- och yrkesvägledningen i undervisningen och bidrar därigenom till att synliggöra faktorer² som kan påverka studie- och yrkesval. Lärarna visar i undervisningen upp en bred vy av möjliga studie- och yrkesval.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att lärarna i *hög utsträckning* integrerar inslag i undervisningen som syftar till att vidga elevernas perspektiv på möjliga studie- och yrkesval.

Skolinspektionens granskning visar att lärarna på flera sätt förmedlar en positiv syn på skolarbete och betydelsen av skolarbete för elevernas framtida studie- och yrkesval. I syfte att skapa motivation till lärande kopplar lärarna samman skolämnena med vägledning och ger eleverna möjlighet att i undervisningen utveckla en förståelse för hur kunskaper i olika ämnen kan ha betydelse för deras framtida studie- och arbetsliv. Vidare synliggör lärarna faktorer som kan påverka elevernas studie- och yrkesval samt i viss mån presenterar en vy av möjliga studie- och yrkesval. Lärarna arbetar på flera olika sätt för att problematisera och visa på alternativ till traditionella föreställningar om kön och social bakgrund som kan

² Såsom socioekonomisk bakgrund, kön och kulturell bakgrund.

begränsa elevernas framtida studie- och yrkesval. De ger även eleverna möjlighet att i undervisningen utveckla förmågan att göra medvetna och välinformerade val så att de själva får syn på personliga faktorer som kan påverka deras studie- och yrkesval.

Motivering

Lärarna förmedlar en positiv syn på skolarbete i relation till framtida studie- och yrkesval

Granskningen visar att lärarna förmedlar en positiv syn på skolarbete och betydelsen av skolarbete för elevernas framtida studie- och yrkesval genom att de kopplar samman skolämnen med vägledning samt på olika sätt visar på skolarbetets betydelse för elevernas framtidsutsikter. Lärarna och de intervjuade eleverna ger flera konkreta exempel på hur lärarna införlivar frågor relaterade till studie- och yrkesvägledning i sina undervisningsämnen. I ämnet samhällskunskap har eleverna till exempel arbetat med att söka information om vilka utbildningar som krävs för vissa yrken och i ämnet fysik finns inslag i undervisningen som knyter an till olika yrkesgrupper som använder sig av teknik i sin yrkesutövning. Studie- och yrkesvägledaren uppger att eleverna inför praktisk arbetslivsorientering (prao) får uppgifter i flera ämnen som de ska arbeta med under lektionstid. Till exempel väver läraren som undervisar i idrott och hälsa in kunskap från prao in i samtal som berör ergonomi. För att generellt öka elevernas motivation till skolarbetet hjälper lärarna eleverna att formulera framtida mål. I dokumentet *Fjällsjöskolans lokala SYV-plan* framgår att lärarna tillsammans med eleverna under utvecklingssamtalen ska ta fram en målformulering angående elevens framtid och utbildningsval samt formulera vad som krävs för att eleven ska nå dit. Detta bekräftas av intervjuer med lärare och elever som berättar att lärarna ständigt pratar om hur viktigt det är att gå i gymnasiet och vad som krävs för att komma in på en viss utbildning. Lärarna menar att elever som har ett konkret mål har lättare att ta sig an skolan under tonårstiden eftersom skolarbetet då blir mer meningsfullt för dem.

Lärarna synliggör faktorer som kan påverka elevernas studie- och yrkesval samt presenterar en vy av möjliga studie- och yrkesval

Granskningen visar att lärarna problematiserar och visar på alternativ till traditionella föreställningar om kön och social bakgrund, som kan verka begränsande. Flera av eleverna uppger att de på lektioner och i samband med den praktiska arbetslivsorienteringen (prao) har arbetat med och pratat om löneskillnader och typiskt manliga respektive kvinnliga yrken samt om orsakerna till att det finns sådana synsätt i samhället. De ger även exempel på att de fått läsa om personer som gjort otraditionella yrkesval. Av elevintervjuerna framgår också att eleverna har en viss medvetenhet om hur hemförhållanden, i form av möjlighet till hjälp med studier och ekonomi, och hur bostadsortens geografiska läge kan påverka vilka möjligheter det finns till framtida studier och sysselsättning. Lärarna

berättar att de arbetar för att fånga upp föreställningar, som kan vara hämmande för eleverna, och försöker nyansera elevernas perspektiv. Exempelvis har en lärare bjudit in en person som bor på orten och är filosofie doktor inom ett samhällsvetenskapligt ämne. Läraren ville visa eleverna att man kan vara "doktor" i en annan betydelse än att vara läkare och att det finns människor som bor och lever på orten som har en sådan högre utbildning. Lärarna berättar också att de i undervisningen på andra sätt försöker bredda elevernas vy av möjliga studie- och yrkesval genom att de bjuder in olika yrkeskategorier samt representanter för gymnasieskolan och Mittuniversitet.

Granskningen visar vidare att det finns flera inslag i undervisningen som syftar till att ge eleverna möjlighet att utveckla förmågan att göra medvetna och informerade val och därigenom kan få syn på personliga faktorer som kan påverka deras studie- och yrkesval. Av skolans lokala *SYV-plan* framgår att eleverna i årkurserna 7–9 inom ramen för undervisningen i de samhällsorienterade ämnena bland annat får möjlighet att träna sig i att göra aktiva val genom att ställas inför olika valsituationer, göra val och därefter får hjälp med att reflektera över konsekvenser. Enligt planen ska eleverna även få ökad medvetenhet om olika påverkansfaktorer i valsituationer såsom genusperspektiv, traditioner och kompisar. I intervjuerna med lärarna framkommer att eleverna på olika sätt får träna sig i att göra val och förhålla sig kritiskt till information. Lärarna förmedlar också till eleverna att de kan göra omval i livet och byta yrkesbana. Vidare framkommer av elevintervjuerna att de i ämnet svenska har fått diskutera vad de skulle vilja arbeta med när de blir vuxna och att de i ett undervisningsmoment har arbetat med sina framtida drömyrken. Även rektorn berättar att eleverna i samband med en uppgift i svenska som handlar om att eleverna ska föra dagbok under sin prao har gett möjlighet att reflektera kring sig själva.

Bedömningsområde 4: Förutsättningar för ett arbete som syftar till att vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval

Här bedöms i vilken utsträckning rektorn skapar förutsättningar för ett arbete som syftar till att vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval. Skolinspektionen utgår i sin bedömning från följande kvalitetskriterium:

- Rektorn förmedlar betydelsen av att elever får en bred bild av möjliga studie- och yrkesval, till såväl studie- och yrkesvägledaren som till lärarna. Rektorn ger förutsättningar för en vägledning som är integrerad i undervisningen och som vidgar elevers perspektiv.

Samlad bedömning

Skolinspektionen bedömer att rektorn i *hög utsträckning* skapar förutsättningar för ett arbete som syftar till att vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval.

Skolinspektionens granskning visar att rektorn förmedlar till skolans personal att det är skolans uppdrag att vidga elevernas perspektiv och ge dem goda förutsättningar att kunna göra väl underbyggda studie- och yrkesval. Rektorn arbetar för att studie- och yrkesvägledningen ska verka för att elevernas studie- och yrkesval inte begränsas av föreställningar om kön eller av social eller kulturell bakgrund. Vidare organiserar rektorn studie- och yrkesvägledningen så att eleverna får möjlighet att möta en variation av olika företrädare för arbetslivet och utbildningsväsendet. Rektorn förmedlar också till lärarna att de ska integrera studie- och yrkesvägledningen i sina undervisningsämnen och försäkrar sig om att de gör detta. Rektorn ger lärarna och studie- och yrkesvägledaren goda förutsättningar att bedriva en integrerad studie- och yrkesvägledning som bidrar till att vidga elevernas perspektiv både genom organisatoriska förutsättningar samt kompetens hos personalen. Vidare ser rektorn till att studie- och yrkesvägledarens kompetens används som resurs för lärarna i arbetet med att integrera studie- och yrkesvägledning i undervisningen.

Motivering

Rektorn förmedlar betydelsen av en bred bild av möjliga studie- och yrkesval

Granskningen visar att rektorn förmedlar till skolans personal att det är skolans uppdrag att vidga elevernas perspektiv och ge dem goda förutsättningar att kunna göra väl underbyggda studie- och yrkesval. Rektorn berättar att skolan arbetar utifrån en lokal *SYV-plan* som har en tydlig målsättning för vad studie- och yrkesvägledningen ska innehålla och att där det står vad skolpersonalen ska göra inom ramen för vägledningen. I planen framgår bland annat att skolan ska stimulera till väl avvägda val och ge eleverna en medvetenhet om olika möjligheter. Lärarna refererar i intervjuer flertalet gånger till planen och att personalen på skolan går igenom och diskuterar de mål som finns i den. Studie- och yrkesvägledaren beskriver att skolans rektor är engagerad i skolans vägledningsarbete och uppmuntrar, informerar och påminner lärarna om vikten av detta arbete.

Granskningen visar vidare att rektorn arbetar för att studie- och yrkesvägledningen ska verka för att elevernas studie- och yrkesval inte begränsas av föreställningar om kön eller av social eller kulturell bakgrund. Rektorn uppger att det står i skolans *SYV-plan* att lärarna ska ta upp traditioner och föreställningar som kan begränsa respektive motivera eleverna. Sådana föreställningar kan exempelvis handla om att eleverna kan känna en oro för att de behöver flytta långt hemifrån för att kunna

studera vad de vill. Rektorn berättar att hon lyfter sådana föreställningar med personalen vid gemensamma träffar. I en av lärarintervjuerna framkommer att olika föreställningar och förhållningssätt är något som ofta diskuteras i kollegiet, och att det finns en samverkan med studie- och yrkesvägledaren kring dessa frågor. Rektorn berättar vidare att hon tillsammans med personalen försöker hitta material som intresserar eleverna och försöker motverka föreställningar som dyker upp bland eleverna. Personalen arbetar dessa fall med att vända på elevernas perspektiv och försöker att få dem att utgå från vad de själva vill arbeta med i framtiden. Rektorn tillägger att hon inte uppfattar att könsnormer är något problem och att elever verkar kunna bryta könsbarriärer. Detta fångas exempelvis upp i skolans enkäter och syns även i gymnasievalet, där traditionella barriärer bryts. Eleverna uttrycker, enligt rektorn, att de inte tycker att de har olika förutsättningar beroende på vilket kön de tillhör. Vidare berättar rektorn att det är flest kvinnor på orten som studerat vidare och att det ibland saknas manliga förebilder i detta avseende. Enligt rektorn är det många lärare som försöker uppmuntra eleverna att läsa vidare. Rektorn berättar även att skolan i syfte att visa eleverna på positiva förebilder har bjudit in personer från närområdet som har gjort annorlunda yrkesval.

Granskningen visar också att rektorn organiserar studie- och yrkesvägledningen så att eleverna får möjlighet att möta en variation av olika företrädare för arbetslivet och utbildningsväsendet. Av intervjuer med rektorn, lärare och studie- och yrkesvägledaren framkommer att skolan arbetar med att ta in externa aktörer i olika projekt som ett sätt att vidga elevers perspektiv på yrken. Som exempel anger studie- och yrkesvägledaren projektet *Framtidsvalet*, där Handelskammaren Mitt är involverad. En aktivitet i deras koncept är det som kallas för branschbuss och forskarbuss, vilka båda har besökt skolan. Lärarna tillägger att skolan skulle kunna bli bättre på att åka på studiebesök, men att avstånden är långa och att skolan saknar resurser för sådana resor. I våras anordnade ett företag i Strömsund en digital industrimässa som skolan deltog i. Av intervjuer med lärarna och rektorn framkommer vidare att skolan anordnar en förlängd praoperiod i anslutning till höstlovet i årskurs 9 för att det ska vara möjligt för eleverna att göra sin prao på en annan ort och därmed kunna välja mellan ett rikare utbud av arbetsplatser. Vidare uppger rektorn, lärare och studie- och yrkesvägledaren att eleverna får en bred information om de olika program som finns på kommunen gymnasieskola och att skolan bjudit in representanter både från gymnasieskolan och högskolan. Rektorn uppger också att hon uppmuntrar eleverna att göra studiebesök på andra gymnasieskolor än kommunens egna.

I samband med Skolinspektionens besök på Fjällsjöskolan visade rektorn skolans "SYV-hörna" som består av en del av en korridor där studie- och yrkesvägledaren satt upp information och olika yrken och gymnasieprogram på väggarna. Ett återkommande inslag är "Månadens bransch" som vid detta tillfälle handlade om temat Socialt arbete där det fanns information om bland annat yrkena diakon,

fritidsledare, socialsekreterare och kriminalvårdare. Vidare fanns information om den stundande praoperioden och affischer med information om bland annat gymnasiet och olika språkresor till utlandet. Vidare fanns tillgång till informationsblad med kortfattad och lättöverskådlig information om en mängd gymnasieprogram, både teoretiska och praktiska. Av elevintervjuer framkommer att eleverna tar del av den information som finns i SYV-hörnan.

Rektorn ger förutsättningar för en integrerad studie- och yrkesvägledning i undervisningen

Granskningen visar att rektorn förmedlar att lärarna ska integrera studie- och yrkesvägledningen i sina undervisningsämnen och försäkrar sig om att de gör detta. Rektorn uppger att det i skolans SYV-plan framgår hur lärarna ska arbeta med den integrerade vägledningen. Planeringen är upplagd ämnesvis och årskursvis. Rektorn uppger att planen är väl känd bland lärarna och att den följs upp och revideras årligen. Rektorns uppfattning är att SYV-planen följs på det stora hela och om lärarna inte gör det uppmärksammar hon dem på detta. Av lärarintervjuerna framgår att planen är känd bland lärarna och att de som lärarkollektiv anser att de har ett stort ansvar för att integrera vägledningen i sina undervisningsämnen.

Granskningen visar vidare att rektorn ger lärarna och studie- och yrkesvägledaren goda förutsättningar att bedriva en integrerad studie- och yrkesvägledning som bidrar till att vidga elevernas perspektiv både genom organisatoriska förutsättningar och kompetens. Rektorn berättar att skolan har tillgång till både en studie- och yrkesvägledare som genomgått behörighetsgivande utbildning samt en SYV-koordinator. Dessa befinner sig på skolan en dag var varannan vecka. De deltar vid arbetslagsträffar och kan själva initiera träffar med lärare. Lärarna beskriver att de har ett nära samarbete med studie- och yrkesvägledaren och att de kan kontakta denna via mejl, eller genom direkta samtal när studie- och yrkesvägledaren befinner sig på skolan. Lärarna beskriver även "SYV-hörnan" som en del av kontaktytan mellan dem och studie- och yrkesvägledaren. Vidare berättar rektorn berättar att hon genom ett tätt samarbete med vägledaren bedömer att studie- och yrkesvägledaren är kunnig och påläst. Rektorn berättar också att hon har god kännedom om lärarnas kompetens när det gäller vägledning genom medarbetarsamtalen, skriftliga utvärderingar, de pedagogiska konferenserna och andra former av möten. Skolans lärare deltog för ett antal år sedan i en fortbildningsinsats om studie- och yrkesvägledning genom Skolverket, ledd av Karlstads universitet.

Granskningen visar också att rektorn ser till att studie- och yrkesvägledarens kompetens används som resurs för lärarna i arbetet med att integrera studie- och yrkesvägledning i undervisningen. Av intervjuer med både rektorn, lärarna och studie- och yrkesvägledaren framkommer flertalet exempel på hur studie- och yrkesvägledaren arbetar tillsammans med lärarna med vägledningen. Rektorn uppger att studie- och yrkesvägledaren och lärarna samråder med varandra och att

studie- och yrkesvägledaren stödjer lärarna med att integrera studie- och yrkesvägledning i sina olika ämnen genom att ge lärarna tips och råd. Studie- och yrkesvägledaren berättar att hen delar tips på olika material som lärarna kan använda i sin undervisning såsom information om gymnasieprogram, praktisk matematik, material till undervisningen i engelska och gratis material som de kan använda för att integrera studie- och yrkesvägledningen i sin undervisning. Vidare skickar studie- och yrkesvägledaren ut informationsfilmer från universitet, Arbetsförmedlingen och andra avsändare som lärarna kan använda i sin undervisning. Studie- och yrkesvägledaren berättar också att hen besöker varje årskurs regelbundet och håller i lektioner som handlar om information om gymnasiet och ofta är lärarna med på dessa lektioner för att därefter kunna arbeta vidare med eleverna i undervisningen. Rektorn berättar att studie- och yrkesvägledaren och lärarna även planerar vissa lektioner tillsammans. Vidare uppger lärarna att det förekommer att de tar hjälp av studie- och yrkesvägledaren i fall där lärarna behöver stöd för att stärka elevers motivation till skolarbetet.

Identifierat utvecklingsområde

Stimulera eleverna att utvecklas så långt som möjligt och stärka elevernas tillit till den egna förmågan

I syfte att ytterligare höja verksamhetens kvalitet inom de områden som granskats bedömer Skolinspektionen att ett utvecklingsarbete behöver inledas inom följande:

- Lärarna behöver utveckla arbete med att ge eleverna lärarstöd, så att alla elever får den hjälp de behöver för att komma vidare i sitt lärande. Vissa lärare behöver också utveckla undervisningen så att eleverna upplever undervisningen som stimulerande.

Skolinspektionens granskning visar att lärarna delvis ger eleverna stimulans utifrån elevernas kunskapsmässiga nivåer. De flesta av lärarna utformar sin undervisning så eleverna stimuleras och utmanas utifrån sin nivå, men eleverna uppfattar undervisningen i vissa ämnen som enahanda och tråkig. Det finns också vissa elever som anser att de får för lite stöd och hjälp av lärarna.

Av skollagen framgår att utbildningen inom skolväsendet ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen³.

³ 1 kap. 4 § och 3 kap. 2 § skollagen (2010:800).

Av läroplanen framgår att undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper. Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen⁴. Även elever som lätt når de kunskapskrav som minst ska uppnås eller de kravnivåer som gäller ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling⁵. Undervisningen kan därför aldrig utformas lika för alla.

Vidare ska läraren stärka elevernas vilja att lära och elevens tillit till den egna förmågan.⁶ Läraren ska ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande. Läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven bland annat utvecklas efter sina förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga samt upplever att kunskap är meningsfull och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt.⁷

Skolinspektionen rekommenderar att lärarna utvecklar arbetet med att utforma undervisningen så att alla elever ges lärarstöd så att de kommer vidare i sitt lärande. Vissa lärare behöver också i högre utsträckning ta hänsyn till elevernas behov av variation och utmaningar i undervisningen så att eleven stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga samt upplever att kunskap är meningsfull och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt. Det kan exempelvis handla om att utveckla uppgifter som ger möjlighet till såväl breddning som fördjupning och låta eleverna samtala om frågor vars syfte är att bidra till reflektion och problematisering, både ämnesmässigt och tankemässigt.

På Skolinspektionens vägnar,

Beslutet har fattats av Caroline Engskär, beslutsfattare.

Föredragande i ärendet har varit utredare Stina Johansson.

⁴ Förordning (SKOLFS 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr22), avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning.

⁵ 3 kap. 2 § skollagen.

⁶ Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper.

⁷ Ibid.

Bilaga 1: Bakgrundsuppgifter

Underlag för bedömning

Skolinspektionen har genomfört en tematisk kvalitetsgranskning av Fjällsjöskolan under höstterminen 2022. Vid intervjuerna har information om såväl styrkor som utvecklingsområden inom verksamheten inhämtats. Intervjuerna genomfördes av utredarna Caroline Engskär, Robert Kihlberg och Stina Johansson.

Bedömningarna i detta beslut grundar sig på:

- Två gruppintervjuer med elever i årskurserna 8 och 9.
- Två gruppintervjuer med lärare i årskurserna 7–9.
- En intervju med personal som har specialpedagogisk kompetens samt skolans studie- och yrkesvägledare.
- En intervju med skolans rektor.
- Dokumentstudier. Dels de dokument som begärts in från huvudmannen och skolan samt officiell statistik som finns att tillgå om den aktuella skolan.

Innan beslut har fattats har huvudmannen fått ta del av Skolinspektionens protokoll från intervjuerna för faktakontroll.

Fakta om granskad verksamhet

Fjällsjöskolan bedriver undervisning i förskoleklass och i årskurserna 1–9. Enligt uppgifter från huvudmannen uppgår det totala antalet elever på skolan höstterminen 2022 till 114 stycken. I förskoleklass och lågstadiet finns det sammantaget 56 elever, i mellanstadiet 24 elever och i högstadiet 34 elever.

Rektorn är ensam i sin skolledningsfunktion på skolan. Det finns en förstelärare på skolan. Lärarna i årskurserna 7–9 utgör ett arbetslag. I årskurserna 7–9 undervisar nio lärare, varav sex har lärarlegitimation. Fem av lärarna saknar behörighet i ett eller flera undervisningsämnen.

Skolenheten har tillgång till personal med specialpedagogisk kompetens genom en speciallärare som arbetar heltid mot förskoleklass och årskurserna 7–9. Den specialpedagogiska resursen fördelas utifrån elevernas behov. Vidare har skolenheten tillgång till en studie- och yrkesvägledare samt en SYV-koordinator, som båda arbetar heltid i Strömsunds kommun. Enligt huvudmannen är de på Fjällsjöskolan i snitt en dag varannan vecka. De medverkar vid arbetslagsträffar och föräldramöten vid behov.

Skolenheten är belägen i ett område som är socioekonomiskt blandat enligt Delmos segregationsbarometer år 2021. Enligt Skolverkets officiella statistik för läsåret 2021/2022 har 34 procent av eleverna vårdnadshavare med eftergymnasial utbildning. Detta går att jämföra med motsvarande värde för riket som är 62

procent. Andel invånare i Strömsunds kommun i åldern 16–64 som har eftergymnasial utbildning är 20 procent, jämfört med genomsnittet för riket som är 37 procent enligt Statistikmyndigheten SCB. Enligt Skolverkets officiella statistik var det genomsnittliga meritvärdet 181,7 läsåret 2021/22. Detta går att jämföra med det genomsnittliga meritvärdet för riket som var på 229,2 samma läsår. Genomsnittligt meritvärde pojkar 176,3 . För flickor saknas motsvarande statistik.

Bilaga 2: Författningsstöd

Skolinspektionens granskning ska avse den granskade verksamhetens kvalitet i förhållande till mål och andra riktlinjer (26 kap. 20 § skollagen). Nedan redovisas de mål och riktlinjer som är relevanta för den här granskningen.

Stimulera eleverna att utvecklas så långt som möjligt och stärka elevernas tillit till den egna förmågan

Skollagen

Av skollagen framgår att utbildningen inom skolväsendet ska främja alla barns och elevers utveckling och lärande samt en livslång lust att lära. Alla barn och elever ska ges den ledning och stimulans som de behöver i sitt lärande och sin personliga utveckling för att de utifrån sina egna förutsättningar ska kunna utvecklas så långt som möjligt enligt utbildningens mål. En strävan ska vara att uppväga skillnader i barnens och elevernas förutsättningar att tillgodogöra sig utbildningen.⁸

Läroplanen för grundskolan

Av läroplanen framgår att undervisningen ska anpassas till varje elevs förutsättningar och behov. Den ska främja elevernas fortsatta lärande och kunskapsutveckling med utgångspunkt i elevernas bakgrund, tidigare erfarenheter, språk och kunskaper. Skolan har ett särskilt ansvar för de elever som av olika anledningar har svårigheter att nå målen för utbildningen.⁹ Även elever som lätt når de betygsriterier eller kriterier för bedömning av kunskaper som minst ska uppfyllas ska ges ledning och stimulans för att kunna nå längre i sin kunskapsutveckling.¹⁰ Undervisningen kan därför aldrig utformas lika för alla.

Av läroplanen framgår vidare att skolans uppdrag är att främja lärande där individen stimuleras att inhämta och utveckla kunskaper och värden. Skolan ska stimulera elevernas kreativitet, nyfikenhet och självförtroende.¹¹ Utforskande, nyfikenhet och lust att lära ska utgöra en grund för skolans verksamhet.¹²

Alla som arbetar i skolan ska samverka för att göra skolan till en god miljö för utveckling och lärande. Skolan ska sträva efter att vara en levande social gemenskap som ger trygghet och vilja och lust att lära. Strävan ska vara att skapa de bästa samlade betingelserna för elevernas bildning, tänkande och kunskapsutveckling. Personlig trygghet och självkänsla grundläggs i hemmet, men även skolan har en viktig roll. Varje elev har rätt att i skolan få utvecklas, känna

⁸ 1 kap. 4 § och 3 kap. 2 § skollagen (2010:800).

⁹ Förordning (SKOLF 2010:37) om läroplan för grundskolan, förskoleklassen och fritidshemmet (Lgr22), avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning.

¹⁰ 3 kap. 2 § skollagen.

¹¹ Lgr22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.

¹² Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper.

växandets glädje och få erfara den tillfredsställelse som det ger att göra framsteg och övervinna svårigheter.¹³

Läraren ska stärka elevernas vilja att lära och elevens tillit till den egna förmågan.¹⁴ Läraren ska vidare: ta hänsyn till varje enskild individs behov, förutsättningar, erfarenheter och tänkande. Läraren ska organisera och genomföra arbetet så att eleven bland annat utvecklas efter sina förutsättningar och samtidigt stimuleras att använda och utveckla hela sin förmåga samt upplever att kunskap är meningsfull och att den egna kunskapsutvecklingen går framåt.¹⁵

Som pedagogisk ledare och chef för lärarna och övrig personal i skolan har rektorn det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen. Rektorn ansvarar för att skolans resultat följs upp och utvärderas i förhållande till de nationella målen, kriterierna för bedömning av kunskaper och betygskriterierna. Rektorn har, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att undervisningen och elevhälsans verksamhet utformas så att eleverna får den ledning och stimulans de behöver. Vidare har rektorn ett särskilt ansvar för att personalen får den kompetensutveckling som krävs för att de professionellt ska kunna utföra sina uppgifter och kontinuerligt ges möjligheter att dela med sig av sin kunskap och att lära av varandra för att utveckla utbildningen.¹⁶

Vidga elevernas perspektiv på framtida studie- och yrkesval

Skollagen

Enligt skollagen ska elever i alla skolformer utom förskolan och förskoleklassen ska ha tillgång till personal med sådan kompetens att deras behov av vägledning inför val av framtida utbildnings- och yrkesverksamhet kan tillgodoses.¹⁷

Läroplanen för grundskolan

I läroplanen anges att skolan ska ansvara för att varje elev efter genomgången grundskola kan göra väl underbyggda val av fortsatt utbildning och yrkesinriktning.¹⁸ Skolans mål är att varje elev kan granska olika valmöjligheter och ta ställning till frågor som rör den egna framtiden och har kännedom om möjligheter till fortsatt utbildning i Sverige och i andra länder. Alla som arbetar i skolan ska bidra till att elevens studie- och yrkesval inte begränsas av könstillhörighet eller av social eller kulturell bakgrund. Läraren ska bidra med underlag för varje elevs val av fortsatt utbildning. Studie- och yrkesvägledaren, eller den personal som fullgör motsvarande uppgifter, ska informera och vägleda

¹³ Lgr22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, God miljö för utveckling och lärande.

¹⁴ Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper.

¹⁵ Ibid.

¹⁶ Lgr22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.

¹⁷ 2 kap. 29 § skollagen (2010:800).

¹⁸ Lgr22, avsnitt 2.2 Kunskaper.

eleverna inför den fortsatta utbildningen och yrkesinriktningen samt vara till stöd för den övriga personalens studie- och yrkesorienterande insatser.¹⁹

Skolan har också ett ansvar för att motverka könsmonster som begränsar elevernas lärande, val och utveckling. Hur skolan organiserar utbildningen, hur eleverna blir bemötta samt vilka krav/förväntningar som ställs på dem, bidrar till att forma deras uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt.²⁰ Genom utbildningen ska eleverna utveckla en förståelse av hur olika uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter. Skolan ska därigenom bidra till att eleverna utvecklar sin förmåga att kritiskt granska könsmonster och hur de kan begränsa människors livsval och livsvillkor.²¹ Läraren ska synliggöra och med eleverna diskutera hur olika uppfattningar om vad som är kvinnligt och manligt kan påverka människors möjligheter, samt hur könsmonster kan begränsa egna livsval och livsvillkor.²²

Rektorn har det övergripande ansvaret för att verksamheten som helhet inriktas mot de nationella målen och, inom givna ramar, ett särskilt ansvar för att den studie- och yrkesorienterande verksamheten organiseras så att eleverna får vägledning inför de olika val som skolan erbjuder och inför fortsatt utbildning.²³

¹⁹ Lgr22, avsnitt 2.6 Skolan och omvärlden.

²⁰ Lgr22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, En likvärdig utbildning.

²¹ Lgr22, avsnitt 1 Skolans värdegrund och uppdrag, Skolans uppdrag.

²² Lgr22, avsnitt 2.1 Normer och värden.

²³ Lgr22, avsnitt 2.8 Rektorns ansvar.